

Slutrapport över aktivitet genomförd med bidrag från Märta, Gunnar och Arvid Bothéns stiftelse

Carola Bohm

Acta Konserveringscentrum AB

Den 23:e november 2017 stod Acta Konserveringscentrum AB värd för seminariet *”Konserveringens villkor och konservatorns roll sett utifrån andra professioners perspektiv”* i Armémuseums hörsal i Stockholm. Den yttersta anledningen till att anordna seminariet var att Acta firade 10-årsjubileum och vi ville ta detta tillfälle till att rikta fokus på något av det som hänt inom konserveringsområdet under det gångna årtiondet.

Det var en utmaning att starta en privat konserveringsfirma 2007 med en verksamhet inriktad på områden som tidigare bara administrerats av offentliga institutioner. Den kompetens vi gick in med präglades i stor utsträckning av vår tidigare anställning på Riksantikvarieämbetet. Således är de uppdragsgivare som vi nu även på Acta främst samarbetar med arkeologer, kyrkor och museer. Dessa institutioner genomgår stora förändringar och därmed får vi konservatorer, såsom underleverantörer, också anpassa oss. Lagstiftningen kring kulturarvet revideras löpande, offentliga sektorn tecknar numera ramavtal även för konserveringstjänster – på gott och ont – och samarbetsformerna förändras. Arbetsuppgifterna för museianställda konservatorer har skiftat mot mer övergripande samlingsvård i stället för ”hands on”. Interventiva konserveringsbehov handlas därför i allt större utsträckning upp utav externa aktörer. Privatiseringen gör sig alltmer gällande och konkurrensen ökar.

Genom att anordna seminariet, ville vi rikta uppmärksamhet på hur den samhällsekonomiska och kulturpolitiska utvecklingen påverkar konservatorsyrkets status, men också belysa de samarbeten som präglar konservatorns yrkesvardag. Vi bjöd in fem talare att representera dels den myndigheten som ytterst ansvarar för kulturarvsfrågor, dels ett stort centralmuseum och ett mindre nyskapande regionalt museum samt två frilansande forskare som vi på olika sätt haft mycket samarbete med under åren. Och alla ställde upp! Vi blev oerhört glada och uppmuntrade i vår fortsatta planering. Ett smolk i bägaren dök upp lite senare när det visade sig att Riksantikvarieämbetets årliga återkommande Samlingsforum skulle äga rum samtidigt i Lund – men vårt datum var spikat med lokal och föredragshållare och det var bara att gå vidare enligt plan. Inbjudan gick ut via NKF-S och egna kontaktlänkar och anmälningarna droppade in, och fler, och fler och fler. Vi häpnade och gladdes tills det såg ut som om Armémuseets hörsal skulle sprängas. Vilket gensvar!

Seminariet drog närmare 100 deltagare varav nästan hälften var konservatorer. Övriga deltagare var ett brett spektrum av Acta:s samarbetspartners, uppdragsgivare, stöttepelare och några tidigare kollegor.

Seminariet inleddes av Susanna Oom, textilkonservator och Acta Konserveringscentrums ordförande, med en kort exposé över företagets tillkomst och verksamhet.

Susanna Oom, Acta Konserveringscentrums ordförande hälsar välkommen till seminariet

Gunilla Hedenblad, antikvarie, Gruvmuseet vid Falu gruva, Stiftelsen Stora Kopparberget, var första talare med ”En berättelse om det största silverföremålet som har tillverkats i Sverige och ett museum med ändrade förutsättningar och uppdrag” tätt följd av Annmarie Christensson, metallkonservator på Acta, som delgav oss de mer konserveringstekniska detaljerna kring ”Konserveringen av den Ljungbergiska minnesgåvan” (silverföremålet i fråga). Falu gruva är en del av Världsarvet Falun som skrevs in på UNESCO:s världsarvslista 2001. Sedan dess har mycket arbete lagts ned för att utveckla den publika verksamheten kring gruvan. Gruvmuseet har byggts ut och fått nya permanenta utställningar i omgångar – den sista utställningen invigdes i juni 2017. I denna ingick en gigantisk silvertavla, en jubileumsgåva från år 1900, överdådigt dekorerad med elfbensskulpturer draperade i guld, applicerade emaljerade bladverk och en stor mängd infattade ädelstenar, mm, mm. Gunilla berättade om gruvmuseets nya utmaningar och de nya utställningarna med fokus på silvertavlans historia och tillkomst med många spännande och dråpliga anekdotiska inslag. Annmarie tog vid och berättade om Acta:s arbete med att konservera tavlan. Vårt samarbete med gruvmuseet löpte över ett och ett

halvt år med många diskussioner kring tavlans konservering och exponering: montering, klimatkrav, säkerheten och inte minst de komplicerade transporterna.

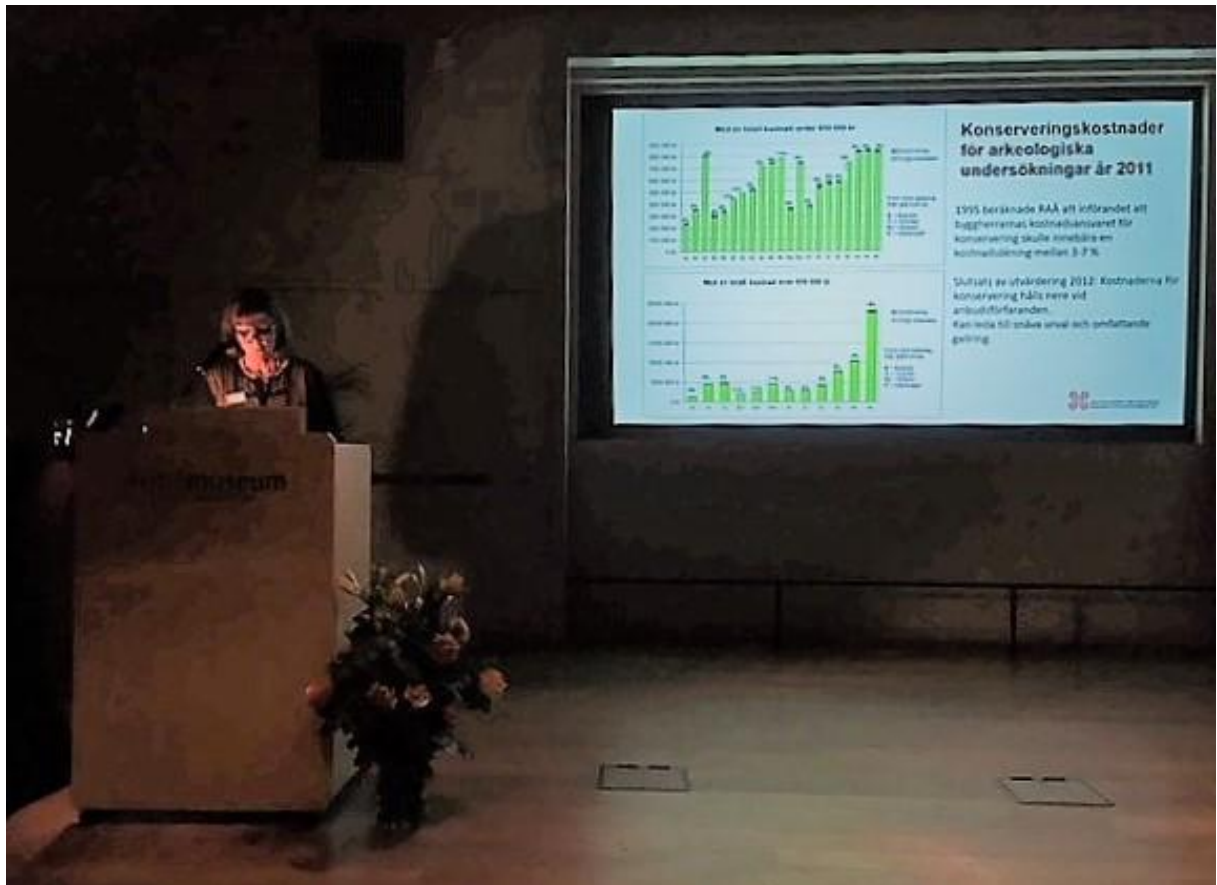

Gunilla Hedenblad berättade om Stora Kopparbergs Bergslags AB och den s.k. Ljungbergskan minnesgåvan, nästan 2 meter hög och ca 150 kg tung

Nästa talare var Kent Andersson, avdelningschef för kulturhistoria och samlingar vid Historiska museet i Stockholm och sedan 2018 chef för samlingar och forskning vid den nya, utvidgade myndigheten Statens historiska museer. Kent hade valt att kalla sitt föredrag ”10 000 000 föremål – 10 000 000 utmaningar? Att förvalta, vårda, använda och tillgängliggöra” och berättade om museets verksamhet generellt och samlingsvården i synnerhet med belysande nedslag i samlingarna. Museet har tre konservatorer anställda (nu fler sedan också Livrustkammaren införlivats i myndigheten 2018) som främst arbetar preventivt med samlingarna liksom även mycket med in- och utlån. Museet är således en beställare av externa konserveringstjänster – ett förhållande som de tycker fungerar väl och inte ser kommer att förändras inom överskådlig framtid.

Efter paus tog Carolina Andersson, utredare arkeologi vid Riksantikvarieämbetets enhet för tillsyn och överinseende, vid. Carolina har arbetat som grävande arkeolog i nästan 20 år och de senaste 10 åren inom myndighetsdelen av RAÄ. Där har hon främst arbetat med regelverket, och system- och utvärderingsfrågor med bäring på Kulturmiljölagen och hennes föredrag handlade om ”Hanteringen av arkeologiskt fyndmaterial inom uppdragsarkeologin – regelverk och tillämpning”. RAÄ utformar vägledningar som stöd

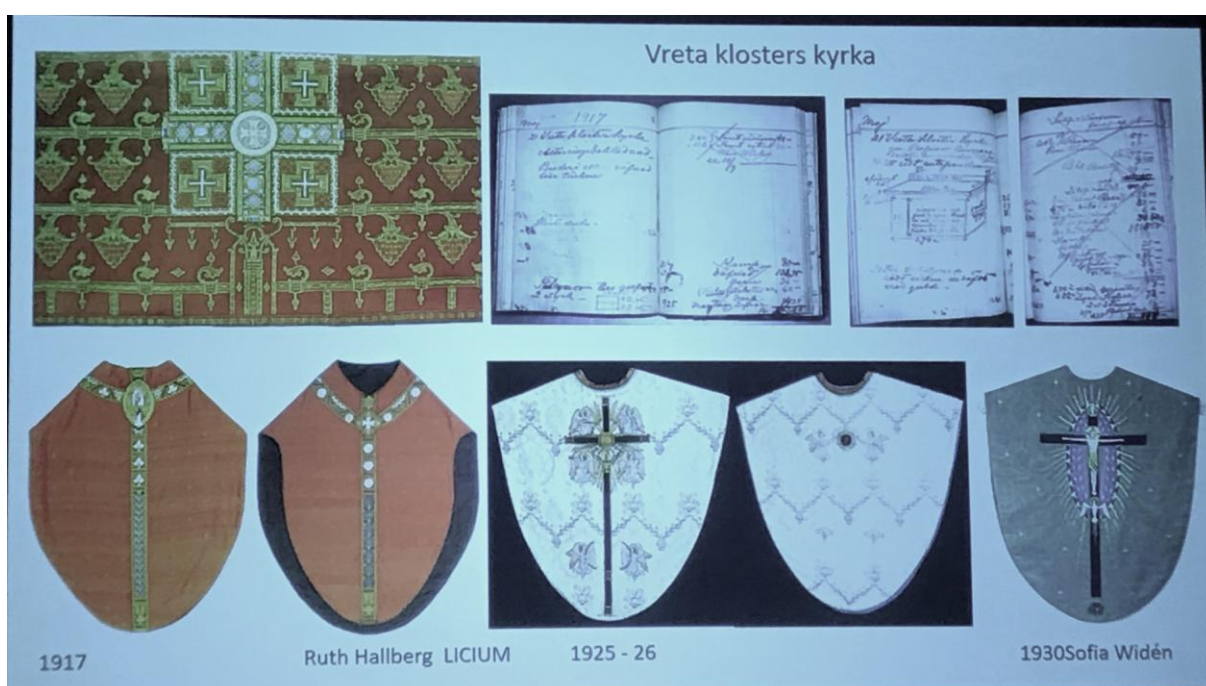
för att alla delar av den arkeologiska processen håller hög kvalitet samtidigt som kostnaderna upplevs som rimliga. Vägledningen som gäller det arkeologiska fyndmaterialet är under revidering sedan man tyckt sig se att allt fler fynd kasseras redan i fält och att det fysiska arkivmaterialet från undersökningar idag därigenom inte blir tillgängliga för framtiden. Orsaken är sannolikt att konserveringskostnaderna upplevs som en hämsko i den hårdnande konkurrensen inom uppdragsarkeologin.

1995 infördes kravet på att konserveringen av arkeologiska fynd skulle ingå i byggherrens kostnadsansvar. Carolina Andersson visar att kostnadsdelen för konservering vid arkeologiska undersökningar är lägre idag än vad som beräknades inför reformens införande

Därefter kom Magnus Green, antikvarie/konsult, kyrklig och kulturhistorisk metall och författare till flera böcker i ämnet. Hans senaste bok *Koppar och kopparslagare i Hälsingland* belönades med pris för bästa bok på "The Collector's Awards" vid Antikmässan 2017. Magnus framhöll i sitt föredrag "Ljusredskap med guld och silver - varför konservering?" hur givande det var med nära samarbeten med konservatorer. Han tog upp två exempel från svenska kyrkor: dels om arbetet kring en liten rokokoljuskrone och dels om två unika försilvrade och förgyllda ljusplåtar från Augsburg. Exempelen illustrerar hur konservatorns kunskaper om material och teknik kompletterar antikvariens kulturhistoriska överblick och sammantaget ger en mer fördjupad bild av föremålet och ett optimalt resultat av konserveringsinsatsen.

Slutligen berättade Margareta Ridderstedt om sin ”Forskning kring kyrkliga textilier”. Margareta har en lång forskarkarriär bakom sig, bl a som antikvarie på Riksantikvarieämbetets textilenhet, och disputerade juni 2017 i Konstvetenskap med avhandlingen *Vackert och värdigt. Liturgiska textilier från svenska ateljéer 1880-1930*. Margareta har kartlagt över 4000 kyrkliga textilier från en period när kvinnliga textilskapare blir synliga – konstnärerna, brodösena och sömmerskorna. En period som tog inspiration från medeltidens motiv, symboler och de liturgiska färgerna, men också från samtiden. Det kyrkliga textila hantverket dominerades av fem ateljéer i Stockholm och Göteborg. Genom sitt inventeringsarbete har Margareta kunnat identifiera ursprunget till en stor mängd textilier som finns ute i kyrkorna. Hon berättade om sina ”fynd” i kyrkor, arkiv och textilateljéer och också hur samarbetet med textilkonservatorer berikat hennes forskning.

Textiler beställda från AB Licium textilateljé till Vreta klostets kyrka 1917-1930. Antependium och mässshakar formgivna av några periodens namnkunniga textilkonstnärer samt kassaböcker anno 1917

I anslutning till seminariet anordnades ett bokbord. Flera av seminariets föredragshållare är ju också flitiga författare och några av deras alster var framlagda för att bläddra i och/eller inköpa.

Gemensamt för föredragen var att de kom att visa på hur privatpraktiserande aktörer inom kulturarvssektorn bidrar med sina specialistkunskaper i samverkan med myndigheter, institutioner, forskare m.fl. för att genomföra konserveringsprojekt av hög kvalitet, i enlighet med rådande kulturmiljölagstiftning. Huruvida vi uppnått vår målsättning med seminariet – att belysa konservatorsrollens utveckling under det senaste decenniet och visa på fruktbara samarbeten med andra aktörer inom kulturarvssektorn – kan deltagarna bäst bedöma. Men vi fick många uppskattande kommentarer under dagens lopp.

Dagen avslutades med att Acta bjöd på bubbel och mycket tilltugg. Flera kollegor och vänner tillkom och stämningen var hög. Vi var trötta, men riktigt nöjda.

I vimlet under kvällsminglet

Vi riktar ett varmt tack till Märta, Gunnar och Arvid Bothéns stiftelse för generöst bidrag till kostnaderna för att genomföra seminariet. Stort tack också till alla föredragshållare som var sådana fenomenala dragplåster. Slutligen tack även till höstens praktikant, Bella Streich från Berlin, som var ovärderlig hjälp med tekniken och till alla effektiva familjemedlemmar som såg till att kvällens servering löpte galant.